

บทที่ 1

บทนำ



ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สังคมปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ หลายประการ ที่สำคัญได้แก่ การเปลี่ยนแปลงทางด้านวัฒนธรรม ความเจริญทางด้านวัตถุ ความก้าวหน้าทางวิทยาการ และการปกครองของประเทศ การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้เป็นไปอย่างรวดเร็วและตลอด เวลาจึงเป็นเหตุสำคัญที่ก่อให้เกิดปัญหาสังคมนานาประการติดตามมา พลเมืองของประเทศ เป็นจำนวนมากไม่สามารถตัดสินใจด้วยตัวเองได้ว่า ควรจะมีบทบาทเช่นใดจึงจะมีส่วนช่วย แก่หรือลดปัญหาทั้งของตนและของสังคมได้ จึงกลายเป็นการเพิ่มปัญหาให้แก่สังคมยิ่งขึ้นอีก วิทยุรุ่นซึ่งส่วนใหญ่เป็นนักเรียนระดับมัธยมศึกษา เป็นกลุ่มหนึ่งที่ขาดความเข้าใจในบทบาท ตลอดจนสิทธิและหน้าที่ของตน จึงเป็นการ เปิดโอกาสให้บุคคลที่เป็นผู้นำของกลุ่ม หรือ อิทธิพลของกลุ่มมีอำนาจเหนือการตัดสินใจ และการกำหนดพฤติกรรมของตน ความก้าวหน้า ทางวิทยาการจะมีคุณประโยชน์ต่อบุคคลและต่อสังคมก็ต่อเมื่อผู้ศึกษามีความรู้ ความเข้าใจ อย่างแท้จริง สามารถใช้วิจารณญาณในการวิเคราะห์ และเลือกนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์ ได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์และเวลา ตัวอย่างเช่น ความรู้เกี่ยวกับลัทธิการเมือง ปัญหาอยู่ที่ว่าทำอย่างไรจึงจะให้ผู้เรียนสามารถเปรียบเทียบ และพิจารณาความถูกต้องกับความ เหมาะสมในสถานภาพทุกด้านของประเทศ ซึ่งจะเป็นการดีกว่าสอนให้เรียนลึกซึ้งเฉพาะ ลัทธิใดลัทธิหนึ่งเพียงลัทธิเดียว เพราะอาจสร้างปัญหาที่ว่าเมื่อเรามีความรู้ในลัทธิอื่น ๆ ด้วยตนเองโดยวิธีการใด ๆ ก็ตาม ถ้าหากความรู้ที่ได้รับนั้นไม่ถูกต้อง และหากผู้รู้ขาด ทักษะในการไตร่ตรองก็อาจจะถูกชักจูงไปในทางที่ไม่ถูกต้องได้ ซึ่งเป็นการสร้างปัญหา ให้แก่ประเทศชาติทั้งในทางตรงและทางอ้อม วิชาสังคมศึกษาเป็นวิชาที่เกี่ยวข้องกับ ปัญหาต่าง ๆ ของสังคมมากที่สุด ทั้งนี้เพราะขอบเขตของวิชาสังคมศึกษาหมายถึง วิชา ต่าง ๆ ในหมวดสังคมศาสตร์ ที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้นักเรียนมีความสามารถในการคิด ไตร่ตรอง การทำงานร่วมกัน การตัดสินใจ และการเป็นพลเมืองดีของประเทศ อันได้แก่

วิทยาศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ สังคมวิทยา มานุษยวิทยา ภูมิศาสตร์และประวัติศาสตร์<sup>1</sup> ดังนั้นวิชาสังคมศึกษาจึงเป็นเรื่องที่มุ่งให้เรียนรู้เข้าใจแนวคิดที่เป็นนามธรรม (Abstract) ซึ่งรวมไปถึงค่านิยม อันจะนำไปสู่เป้าหมายสุดท้ายของวิชาสังคมศึกษาคือความเป็นพลเมืองที่มีความตระหนักถึงความรับผิดชอบ และความรู้สึกว่าเป็นเจ้าของสังคมนั้น จุดมุ่งหมายนี้จะบรรลุผลเพียงใค้้นักครูสังคมศึกษามีส่วนเกี่ยวข้องของเป็นอันมากเพราะครูสังคมศึกษามีบทบาทในการที่จะแนะแนวคิดให้แก่นักเรียนมัธยมศึกษา ซึ่งกำลังเติบโตเป็นผู้ใหญ่และเป็นทรัพยากรอันมีค่ายิ่งของประเทศให้สามารถเข้าใจ และแก้ปัญหาสังคมได้ ดังนั้นครูสังคมศึกษาจะต้องให้ความรู้ในลักษณะของการชี้แนวทางให้นักเรียนเกิดมโนทัศน์ (Concept) และมีทักษะ (Skill) ที่สำคัญ ๆ ในวิชาต่าง ๆ ดังที่โลกดวามาแล้วข้างตน เพื่อเป็นพื้นฐานอันจะนำไปสู่ความเข้าใจ และการแก้ปัญหาต่าง ๆ ในอนาคต

ควยเหตุนี้เองการเตรียมครูสังคมศึกษาจึงเป็นเรื่องสำคัญมาก เพราะเป็นการเตรียมบุคคลเพื่อที่จะไปเป็นครูของผู้อื่นอีกต่อไป ดังคำกล่าวของนายบุญดิน อัครถาวรที่ว่า กรมการฝึกหัดครู จะต้องไม่มุ่งแต่เพียงความสำเร็จของศิษย์ที่จะไปเป็นครูเท่านั้น แต่จะต้องมุ่งเลยไปถึงศิษย์ของศิษย์ในอนาคตของเราอีกควย<sup>2</sup> เนื่องจากครูสังคมศึกษามีอิทธิพลต่อสังคมมากดังกล่าวข้างตน ผู้วิจัยจึงมีความสนใจเป็นอย่างมากที่จะศึกษาว่า ในประเทศไทยมีการจัดโปรแกรมการเตรียมครูสังคมศึกษาในระดับมัธยมศึกษาอย่างไร สอดคล้องกับความต้องการของสังคมและปรัชญาการศึกษาของชาติหรือไม่เพียงใด โดยเฉพาะการเตรียมครูสังคมศึกษา ในระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูงของวิทยาลัยครูในส่วนกลางซึ่งยังไม่เคยมีผู้ทำการวิจัยมาก่อน

<sup>1</sup>Edward A. Krug, The Secondary School Curriculum (New York: Harper and Brother, 1960, p. 300.

<sup>2</sup>หน่วยศึกษานิเทศก, กรมการฝึกหัดครู, หลักการบริหารโรงเรียนในด้านวิชาการ (พระนคร: โรงพิมพ์บรรหาร, 2505), หน้า 1.

จากการศึกษาโปรแกรมการเตรียมครูทางด้านวิชาการของประเทศต่าง ๆ และประเทศไทย พอจะพิจารณาได้ว่า ต่างก็จัดวิชาต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนได้มีความรู้ทางด้านวิชาการเพื่อเป็นพื้นฐานในการนำไปใช้สอน ให้มีความรู้ทางด้านวิชาการศึกษา และสามารถสอนได้ โดยให้ผู้เรียนได้ทำการฝึกสอนก่อนที่จะออกไปประกอบอาชีพ และให้มีทักษะในด้านต่าง ๆ เช่น การศึกษาค้นคว้า การแก้ปัญหา เป็นต้น นักการศึกษาของสหรัฐอเมริกาได้พยายามค้นหากฎเกณฑ์ (Principles) และบรรทัดฐาน (Criteria) ในการเตรียมครูสังคมศึกษาโดยทำการศึกษาค้นคว้า และการวิจัยนี้ก็จะเห็นได้ว่า หลักสูตรการเตรียมครูในประเทศต่าง ๆ รวมทั้งประเทศไทย ส่วนใหญ่ประกอบด้วยเนื้อหาสาระ 3 ส่วนคือ การศึกษาทั่วไป (General Education) ประมาณ 25 % ถึง 30 % การศึกษาวิชาชีพ (Professional education) ประมาณ 50 % ถึง 60 %<sup>3</sup> ในปี ค.ศ. 1971 ประเทศญี่ปุ่นได้ปรับปรุงหลักสูตรการเตรียมครู โดยกำหนดหลักสูตรใหม่มี 3 ส่วนเช่นกัน แต่มีสาระต่างออกไปเพียงเล็กน้อยคือ ความรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ หรือ เนื้อหา (Content) จริยศึกษา (Moral Education) ซึ่งถือว่าสำคัญสำหรับผู้ที่จะเป็นครู จะต้องเรียนต่างหากโดยไม่ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของวิชาศีลธรรมหรือวิชาใด ๆ และกิจกรรมพิเศษ (Special Activity) ซึ่งมีชั่วโมงสอนในหลักสูตร เพื่อฝึกหัดผู้เรียนทำงานร่วมกัน มีมนุษยสัมพันธ์อันดีต่อกัน<sup>4</sup>

<sup>3</sup>Harris L. Dante, "Guidelines for the Preparation of Social Studies Teachers," Social Education, (October, 1967), p. 490-491.

<sup>4</sup>สมาน แสงมะลิ, "การฝึกสอนในโรงเรียนมัธยมศึกษา," สรุปผลสัมมนาการฝึกสอนและการวางแผนครอบครัว (พระนคร . โรงพิมพ์คุรุสภา, 2511), หน้า 53.

สำหรับประเทศไทยนั้นโปรแกรมการผลิตครูระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา-  
ชั้นสูงได้กำหนดหลักสูตรเป็น 3 ส่วน เช่นกันคือ หมวดวิชาสามัญ หมวดวิชาเอก และ  
หมวดวิชาการศึกษา ไทยมุ่งที่จะฝึกอบรมผู้ที่ทำการสอนในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น  
และได้กำหนดจุดมุ่งหมายและจัดหลักสูตรดังต่อไปนี้<sup>5</sup>

1. ให้เป็นผู้มีความรู้ในด้านวิชาการเป็นอย่างดี สามารถนำความรู้ที่ได้เรียนไป  
ใช้ในการปฏิบัติงานตามหน้าที่และเพื่อให้ดำรงชีวิตเหมาะสมแก่สภาพสังคม
  2. ให้เป็นผู้มีนิสัยชอบค้นคว้าหาความรู้ มีความคิดริเริ่ม และเป็นผูู้จักใช้ความคิด  
อย่างมีเหตุผล
  3. ให้มีโอกาสรสำรวจความสนใจ หรือความถนัดเป็นพิเศษ แล้วส่งเสริมในการนั้น ๆ
  4. ให้มีความเข้าใจ และให้มีความสามารถในการสอน อบรม ปกครอง และ  
แนะนำที่ถูกต้องแก่เด็ก
  5. ให้เป็นผู้มีความสามารถในการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่น ที่ตั้งโรงเรียน ให้เป็น  
ประโยชน์แก่การเรียน การสอน ให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้
  6. ให้เป็นผู้ตระหนักในความสำคัญของหน้าที่ และความรับผิดชอบหน้าที่ของตน
  7. ให้ตระหนักในจริยธรรม ศีลธรรม และวัฒนธรรมของชาติ
- ผู้ที่เรียนจบหลักสูตรจะต้องเรียนวิชาต่าง ๆ ตามที่กำหนดไว้อย่างน้อย 130 หน่วย-  
กิตและต้องเรียนอยู่ในวิทยาลัยครูอย่างน้อย 6 ภาคเรียน ในจำนวน 130 หน่วยกิตนี้  
กำหนดให้เรียนวิชาต่าง ๆ ดังนี้

1. วิชาสามัญ 30 หน่วยกิต
  - วิชาบังคับ 20 หน่วยกิต
  - วิชาเลือก 10 หน่วยกิต

---

<sup>5</sup>กระทรวงศึกษาธิการ, หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูง พุทธศักราช  
2510 (พระนคร: โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว, 2515), หน้า 1.

## 2. วิสาโทและวิสาเอก 80 หน่วยกิต

วิสาเอก 1 หมวดวิชา 40 หน่วยกิต เป็นวิสาบังคับ 16 หน่วยกิต และ  
วิสาเลือก 24 หน่วยกิต

วิสาโท 2 หมวดวิชา ๆ ละ 20 หน่วยกิต

## 3. วิชาการศึกษา 20 หน่วยกิต

เนื่องจากผู้วิจัยเป็นผู้สอนวิชาสังคมศึกษาในวิทยาลัยครู จึงมีความสนใจอย่างยิ่งที่จะศึกษาโปรแกรมการเตรียมครูสังคมศึกษาของวิทยาลัยครู ที่ได้ใ้เรียนอยู่ในวิทยาลัยครูทั่วไป เพื่อศึกษาข้อดีและจุดอ่อนของโปรแกรม ทั้งนี้จะได้พิจารณาถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อการเตรียมครูสังคมศึกษา เช่น สัดส่วนของหมวดวิชาทั้ง 3 หมวดวิชาคือ หมวดวิชาสามัญ หมวดวิชาเอก และหมวดวิชาการศึกษา ความเหมาะสมของวิชาต่าง ๆ ที่จัดขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับการนำไปใ้สอนในโรงเรียนมัธยมศึกษา และการฝึกสอนเป็นต้น ผู้วิจัยหวังว่า ผลการวิจัยนี้จะเป็นแนวทางในการปรับปรุงโปรแกรมการเตรียมครูสังคมศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาระดับสูงให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยตั้งความมุ่งหวังไว้ว่า ถ้าครูสังคมศึกษาในระดับนี้ ซึ่งเป็นกลุ่มครูส่วนใหญ่ของประเทศ ใ้รับการเตรียมอย่างมีประสิทธิภาพแล้ว จะเป็นผู้ที่สามารถช่วยเหลือเยาวชนวัยรุน ให้เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพของสังคมใดต่อไปในอนาคต

### ความมุ่งหมายของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อจะศึกษาสิ่งต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. หลักสูตรและการบริหารหลักสูตรเตรียมครูสังคมศึกษาของวิทยาลัยครูที่ใ้  
อยู่ในปัจจุบัน

2. ความคิดเห็นของอาจารย์สังคมศึกษาในวิทยาลัยและนักศึกษาฝึกสอนที่  
เลือกเรียนวิชาสังคมศึกษาเป็นวิชาเอก เกี่ยวกับโปรแกรมการเตรียมครูสังคมศึกษาระดับ  
ประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาระดับสูง

3. ความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นซึ่งเป็นโรงเรียนราษฎร์  
เกี่ยวกับประสิทธิภาพของครูสังคมศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาระดับสูงของ



## วิทยาลัยครู

4. หาข้อเสนอแนะสำหรับปรับปรุงโปรแกรมการเตรียมครูสังคัมศึกษาของวิทยาลัยครู

### ขอบเขตของการวิจัย

1. ตัวอย่างประชากรเป็นอาจารย์สังคัมศึกษาชาย หญิง จำนวน 30 คน ที่สอนสังคัมศึกษาในระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูงของวิทยาลัยครูในกรุงเทพมหานคร
2. ตัวอย่างประชากรคือ นักศึกษาภาคปกติซึ่งกำลังฝึกสอนในภาคต้นของปีการศึกษา 2518 ที่เรียนวิชาสังคัมศึกษาเป็นวิชาเอก ชั้นปีที่ 2 ในระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูงของวิทยาลัยครูในกรุงเทพมหานครจำนวน 90 คน
3. ตัวอย่างประชากรคือ ผู้บริหารค่านวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งเป็นโรงเรียนราษฎร์ ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 5 คน
4. วิทยาลัยครูที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มี 6 วิทยาลัยคือ
  - 4.1 วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
  - 4.2 วิทยาลัยครูจันทรเกษม
  - 4.3 วิทยาลัยครูสวนสุนันทา
  - 4.4 วิทยาลัยครูสวนกุหลาบ
  - 4.5 วิทยาลัยครูพระนคร
  - 4.6 วิทยาลัยครูธนบุรี

### เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสอบถามที่ใช้ถามอาจารย์สังคัมศึกษา และนักศึกษาวิชาสังคัมศึกษาเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating scale) และแบบให้ตอบโดยเสรี (Open-ended Question)
2. แบบสัมภาษณ์ 1 ชุด เพื่อสัมภาษณ์ผู้บริหารค่านวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งเป็นโรงเรียนราษฎร์ เกี่ยวกับประสิทธิภาพของครูสังคัมศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูงของวิทยาลัยครูในกรุงเทพมหานคร ที่สอนอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

## ความไม่สมบูรณ์ของการวิจัย

การวิจัยนี้อาจมีความไม่สมบูรณ์ เนื่องจากผู้วิจัยทำการวิจัยในภาคต้นของปีการศึกษาทำให้ได้ตัวอย่างประชากรที่เป็นนักศึกษาฝึกสอนวิชาเอกสังคมศึกษาน้อย ทั้งนี้เพราะวิทยาลัยครูส่งนักศึกษาออกทำการฝึกสอนทุกภาคการศึกษา ดังนั้นถ้าหากทำการวิจัยในภาคปลายจะได้ตัวอย่างประชากรมากขึ้น ซึ่งจะทำให้การวิจัยสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากผลการวิจัยนี้คือ

1. เพื่อประเมินผลหลักสูตร และการสอนของวิทยาลัยครูว่ามีประสิทธิภาพในการเตรียมครูสังคมศึกษาเพียงใด
2. อาจเป็นแนวทางสำหรับกรมการฝึกหัดครู กระทรวงศึกษาธิการในการปรับปรุงหลักสูตรการเตรียมครูสังคมศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูงให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
3. เป็นแนวทางสำหรับงานวิจัยอื่นที่เกี่ยวข้อง
4. ผู้วิจัยในฐานะเป็นผู้สอนสังคมศึกษาจะได้รับประโยชน์โดยนำผลการวิจัยไปศึกษาหาทางปรับปรุงการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

## คำจำกัดความ

วิทยาลัยครู หมายถึงวิทยาลัยในกรุงเทพมหานคร จำนวน 6 แห่ง ซึ่งได้แก่ วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา วิทยาลัยครูจันทระเกษม วิทยาลัยครูสวนสุนันทา วิทยาลัยครูสวนดุสิต วิทยาลัยครูพระนคร และวิทยาลัยครูธนบุรี

โปรแกรมการเตรียมครูสังคมศึกษา หมายถึงหลักสูตรการเตรียมครูสังคมศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูงของวิทยาลัยครูในกรุงเทพมหานคร

อาจารย์สังคมศึกษา หมายถึงอาจารย์ที่ทำการสอนวิชาสังคมศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูงของวิทยาลัยครูในกรุงเทพมหานคร

นักศึกษา : ฝึกสอน หมายถึงนักศึกษาที่ทำการฝึกสอนวิชาสังคมศึกษาโดยเลือกวิชาสังคมศึกษาเป็นวิชาเอก ซึ่งฝึกสอนในภาคต้นของปีการศึกษา 2518 และเป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 2 ของระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูงของวิทยาลัยครูในกรุงเทพมหานคร , โรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น หมายถึงโรงเรียนราษฎร์ในกรุงเทพมหานครที่เปิดการสอนถึงระดับสูงสุดคือระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น หมายถึงผู้ควบคุมงานด้านวิชาการได้แก่หัวหน้าฝ่ายวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นซึ่งเป็นโรงเรียนราษฎร์ ในกรุงเทพมหานคร และโรงเรียนนั้นมีครูสังคมศึกษาที่สำเร็จการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูงจากวิทยาลัยครูในกรุงเทพมหานคร

ครูสังคมศึกษา หมายถึงผู้ที่สำเร็จการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูงจากวิทยาลัยครูในกรุงเทพมหานคร โดยเลือกเรียนสังคมศึกษาเป็นวิชาเอก



ศูนย์วิทยทรัพยากร  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย